

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

11.11.2011.Nr. 21-06/6821-P-142

A/s „Latvijas Gāze”
Vienot. reģ. Nr. 40003000642
Vagonu ielā 20
Rīgā, LV-1009

Par komercpraksi

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC), ņemot vērā saņemtās personu sūdzības, pamatojoties uz Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma (turpmāk – NKAL) 15.panta otro daļu, ir veicis AS „Latvijas Gāze” (turpmāk – Sabiedrība) īstenotās komercprakses saistībā ar dabasgāzes piegādes līguma slēgšanu izvērtēšanu.

Izvērtējot lietas materiālus, PTAC konstatē turpmāk minēto:

Sākot ar 2010.gada septembri PTAC pastiprināti saņēma informāciju par to, ka Sabiedrība atsakās noslēgt līgumus par dabasgāzes piegādi ar patērētājiem, kuri ir ieguvuši īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu, kura iepriekšējais īpašnieks nav nokārtojis savas parādsaistības par dabasgāzes piegādi pret Sabiedrību saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem (turpmāk – Īpašnieki). No Īpašnieku sūdzībām izriet, ka Sabiedrība līguma par dabasgāzes piegādi Īpašnieku nekustamajos īpašumos noslēgšanu piedāvā tikai tādā gadījumā, ja Īpašnieki samaksā Sabiedrībai nekustamo īpašumu iepriekšējo īpašnieku parādsaistības par attiecīgajos īpašumos (līdz to pārejas Īpašnieku īpašumā brīdim) piegādāto dabasgāzi vai noslēdz cesijas līgumu.

2010.gada 30.novembrī PTAC organizēja tikšanos ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK) pārstāvjiem, pārrunājot Sabiedrības darbību atbilstību sabiedriskos pakalpojumus reglamentējošo normatīvo aktu, kuru ievērošanas uzraudzību veic SPRK, prasībām.

2011.gada 11.janvārī PTAC lūdza SPRK rakstveidā sniegt viedokli un konkrētu informāciju saistībā ar Sabiedrības īstenoto komercpraksi.

2011.gada 4.februārī PTAC saņēma SPRK 2011.gada 1.februāra vēstuli Nr.1-2.21/309, kurā SPRK cita starpā norāda, ka, gan izskatot personu iesniegumus, gan izšķirot strīdus, SPRK savas kompetences ietvaros ir secinājusi, ka Sabiedrībai *nav tiesiska pienākuma atjaunot dabasgāzes piegādi un noslēgt līgumu par dabasgāzes piegādi gazificētajam objektam ar citu personu pirms nav nokārtotas parādsaistības par iepriekš gazificētajā objektā patērēto dabasgāzi.*

2011.gada 7.aprīlī PTAC pieprasīja Sabiedrībai sniegt paskaidrojumu, kā arī konkrētu informāciju par tās īstenoto komercpraksi.

2011.gada 15.aprīlī PTAC lūdza Konkurences padomei sniegt viedokli par Sabiedrības darbības atbilstību konkurenci reglamentējošo normatīvo aktu prasībām.

2011.gada 13.maijā PTAC saņēma Konkurences padomes 2011.gada 12.maija vēstuli Nr.1121, kurā Konkurences padome, ņemot vērā SPRK sniegtu atzinumu, informē, ka Sabiedrības darbības nav konstatējams Konkurences likuma pārkāpums.

2011.gada 17.maijā PTAC saņēma Sabiedrības 2011.gada 16.maija vēstuli Nr.08.6-9/1230 *Par paskaidrojuma sniegšanu*, kurā Sabiedrība sniedz viedokli par to, kādēļ tās rīcībā nav saskatāmas agresīvas komercprakses īstenošanas pazīmes, kā arī sniedz juridisku argumentāciju par Sabiedrības darbības tiesiskumu. Vienlaikus sniegta cita PTAC pieprasītā informācija, kā arī Sabiedrības viedoklis par to, ka neviens tiesību subjekts nevar tikt piespiests iesaistīties tiesiskajās attiecībās, ja šāda rīcība ir pretrunā šīs personas gribai.

2011.gada 5.jūlijā PTAC organizēja PTAC, SPRK un Tieslietu ministrijas pārstāvju tikšanos, kuras ietvaros tika pārrunāti jautājumi par likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmās daļas interpretāciju un Sabiedrības īstenotās komercprakses atbilstību normatīvo aktu prasībām.

2011.gada 8.jūlijā PTAC lūdza SPRK sniegt papildu viedokli par Sabiedrības īstenotās komercprakses atbilstību sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, detalizēti paskaidrojot:

1. vai likuma Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem 24.panta pirmās daļas norma ir vienādi attiecināma uz visiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem;
2. vai ir pieļaujams, ka ikviens sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs neslēdz līgumu par pakalpojuma sniegšanu ar jauno nekustamā īpašuma īpašnieku, ja iepriekšējam nekustamā īpašuma īpašniekam ir nenokārtotas parādsaistības par sabiedrisko pakalpojumu saņemšanu attiecīgajā nekustamajā īpašumā (kā to šobrīd praktizē Sabiedrība). Noliedzošas atbildes gadījumā lūdzam paskaidrot, norādot juridiskos, tehniskos un ekonomiskos aspektus, kāpēc Sabiedrība un/vai cits sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs attiecīgajā situācijā ir atšķirīgā stāvoklī attiecībā pret pārējiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem;
3. kā patērētāja parāds par saņemto dabasgāzi var ietekmēt citu dabasgāzes lietotāju iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos – dabasgāzes – pakalpojumus (kā tas izriet no Sabiedrības mājas lapā sniegtās informācijas, patērētājiem tiek realizēta apmēram 9% dabasgāze);
4. kādus Sabiedrības piedāvātajai dabasgāzei alternatīvus pakalpojumus patērētājam ir iespējams saņemt, ja Sabiedrība atsaka patērētājam līguma par dabasgāzes piegādi slēgšanu.

2011.gada 24.augustā PTAC saņēma SPRK 2011.gada 23.augusta vēstuli Nr.1-2.21/3873, kurā SPRK sniedz šādu viedokli:

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Komisija) ir izvērtējusi Patērētāju tiesību aizsardzības centra (turpmāk – PTAC) vēstuli Nr.21-06/4106-P-142, kurā PTAC lūdz Komisijai sniegt papildu viedokli par AS „Latvijas Gāze” īstenotās komercprakses atbilstību sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām. Atbildot uz PTAC uzdotajiem jautājumiem, Komisija sniedz šādu viedokli.

1. Vai likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmās daļas norma ir vienādi attiecināma uz visiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem.

Komisija paskaidro, ka saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 2.panta otro daļu valsts regulē sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu kā komercdarbību enerģētikas, elektronisko sakaru, pasta, dzelzceļa transporta, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas un ūdenssaimniecības nozarēs. Regulējamo sabiedrisko pakalpojumu veidus minētajās nozarēs nosaka Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumi Nr.1227 „Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem” (turpmāk - Noteikumi Nr.1227). Ņemot vērā to, ka likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” nosaka galvenos principus sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai visās nozarēs, šā likuma normas, tajā skaitā 24.panta pirmā daļa, attiecināmas uz visiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem. Tomēr jāievēro, ka sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentē arī Enerģētikas likums, Elektroenerģijas tirgus likums, Elektronisko sakaru likums, Pasta likums, kā arī citi nozaru likumi un uz to pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi, kas, atbilstoši nozares īpatnībām, paredz speciālu regulējumu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai attiecīgajā nozarē. Vienlaikus jāatzīmē, ka likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un regulējamo nozaru speciālajos tiesību aktos noteiktais regulējums ir vērsts uz likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1.pantā noteikto mērķi - nodrošināt iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs. Savukārt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 8.pantā noteikto tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu iestāde, piemērojot tiesību normas, izmanto tiesību normu interpretācijas pamatmetodes, lai sasniegtu taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu.

Ņemot vērā tiesību aktos noteikto Komisijas kompetenci, likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” normas attiecībā uz konkrēta sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu nepieciešams interpretēt, ievērojot attiecīgā sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas īpatnības, lai

nodrošinātu konkrētajiem apstākļiem taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu, kas atbilst likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulātoriem” mērķiem.

2. *Val ir pieļaujama, ka tiešam sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam tiesību līgumu par pakalpojuma sniegšanu ar jauno nekustamā īpašuma īpašnieku, ja iepriekšējam nekustamā īpašuma īpašniekam ir nenokārtotas parādsaistības par sabiedrisko pakalpojumu saņemšanu attiecīgajā nekustamajā īpašumā (kā to labrīd praktizē Sabiedrības, Saldusdošas atbilstes goļģumā lūdzam paskaidrot, novērtēt juridiskas, tehniskas un ekonomiskas aspektus, kāpēc Sabiedrība un/vai cits sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs attiecīgajā situācijā ir atšķirīgā mērķi attiecībā pret pārējiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem.*

Komisija paskaidro, ka sakarā ar sabiedrisko pakalpojumu infrastruktūras īpašībām, atšķirīgo lietotāju struktūru un pakalpojumu sniegšanas tiesisko regulējumu, lielākā daļa Noteikumos Nr.1227 noteikto sabiedrisko pakalpojumu netiek sniegti tieši nekustamā īpašuma īpašniekiem (arī īrniekiem vai nomniekiem), kuri ir patērētāji Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma izpratnē. Līdz ar to pieļaujamība visiem (ikvienam) sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem noslēgt līgumu par pakalpojumu sniegšanu ar jauno lietotāju nav pamata saistīt ar konkrētu nekustamo īpašumu, jo visi (ikviens) Noteikumos Nr.1227 noteikto sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji nemaz nenaslēdz līgumus ar nekustamo īpašumu īpašniekiem (patērētājiem).

Jāatzīmē, ka regulējamie sabiedriskie pakalpojumi dzelzceļa, pasta un elektronisko sakaru nozarēs tiek sniegti neatkarīgi no pakalpojumu lietotāja īpašuma tiesībām uz kādu nekustamo īpašumu, kā arī ar lietotājiem, kuriem vispār nepieder nekustamais īpašums. Līdz ar to pieļaujamība noslēgt līgumu par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu minētajās nozarēs nav pamata saistīt ar tiesībām uz nekustamo īpašumu.

Savukārt tieši sabiedriskie pakalpojumi kā siltumenerģijas un elektriskās enerģijas ražošana un pārvade, dabasgāzes pārvade un uzglabāšana, pakalpojumi ūdenssaimniecības nozarē, kā arī sadzīves atkritumu apglabāšana atkritumu poligonos un izpildzīvās tieši netiek sniegti fiziskām personām (nekustamo īpašumu īpašniekiem) jeb patērētājiem. Šo pakalpojumu sniedzēji darbību vada savas ražošanas vai infrastruktūras objektos. Līgumus ar šo pakalpojumu sniedzējiem slēdz citi sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji vai personas, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros saņem pakalpojumus patērētājam, bet nav sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji (piemēram, pašvaldības vai nekustamo īpašumu apsaimniekotāji). Tādā attiecībā uz minētajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem pieļaujamība noslēgt līgumu par pakalpojuma sniegšanu nav saistāma ar kādu konkrētu nekustamo īpašumu, pakalpojuma lietotāji nav patērētāji patērētāju tiesību aizsardzība reglamentējošo tiesību aktu izpratnē, turklāt pakalpojums netiek nodrošināts kādam konkrētam nekustamajam īpašumam.

Nemot vērā infrastruktūras īpašības un tiesību aktos noteikto regulējumu, arī siltumenerģijas sadale un līdzniecība, sašķidrīnātās gāzes sadale, kā arī pakalpojumi ūdenssaimniecības nozarē ir sabiedriskie pakalpojumi, kurus sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs parasti nesniedz tieši atsevišķām fiziskām personām (nekustamo īpašumu īpašniekiem) saakarā ar noslēgtu līgumu. Arī ar šo sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem līgumus slēdz juridiskas personas, kuras savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros pērk minētos pakalpojumus no sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem un izmantojat daudzdzīvokļu ēku īpašniekiem piederošos iekšējos tīklus (siltumtīklus, sašķidrīnātās gāzes apgādes sistēmas, ūdensvadus un kanalizācijas sistēmas) nodrošina siltumenerģijas, ūdens un sašķidrīnātās gāzes piegādi dzīvokļu īpašniekiem (patērētājiem) saakarā ar pārvaldības vai apsaimniekošanas līgumu. Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” izpratnē minēto sabiedrisko pakalpojumu lietotāji ir pašvaldības, nekustamo īpašumu apsaimniekotāji vai pārvaldītāji. Jāņem vērā, ka nekustamo īpašumu pārvaldīšana un apsaimniekošana un līdz ar to arī pakalpojumi, kurus savas darbības ietvaros fiziskām personām (parasti dzīvokļu

īpašniekiem) sniedz pakalpiņas, nekustamo īpašumu pārvaldnieki un apsaimniekotāji, nav regulējamie sabiedriskie pakalpojumi. Šo pakalpojumu uzskaitānas, pārtraukšanas un izbeigšanas nosacījumus reglamentē tiesību akti, kas nosaka šķū apsaimniekošanas un pārvaldīšanas kārtību, kā arī līgumi, kas noslēgti starp nekustamā īpašuma (dzīvokļa) īpašnieku un apsaimniekotāju vai pārvaldītāju. Līdz ar to pieļaujāmību noslēgt līgumu par pakalpojuma saņemšanu arī attiecībā uz iepriekš minētajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, nav pamata saistīt ar īpašuma tiesībām un nekustamo īpašumu, ja līgumu ar sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju slēdz pašvaldība, apsaimniekotājs vai pārvaldītājs, kuri nav nekustamā īpašuma īpašnieki.

Saskaņā ar tiesību aktus noteikto regulējumu tikai elektroenerģijas un dabasgāzes piegāde, kas ietver elektroenerģijas un dabasgāzes sadali un tirdzniecību, ir sabiedriskie pakalpojumi, kurus sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji parasti nodrošina konkrētam nekustamajam īpašumam, slēdzot līgumu ar tā nekustamā īpašuma īpašnieku, kura īpašumam attiecīgais pakalpojums tiks nodrošināts. Tātad infrastruktūras īpatnību un tiesiskā regulējuma atšķirību dēļ no Noteikumos Nr.1227 noteiktajiem 35 regulējamajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem tikai atsevišķi minētie sabiedriskie pakalpojumi elektroenerģijas un dabasgāzes piegādē ir saistīti ar konkrētu lietotājam (patērētājam) piederošu nekustamo īpašumu. Līdz ar to tikai minētie sabiedriskie pakalpojumi ir nosacīti saistījami jautājumā par pieļaujāmību sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam noslēgt līgumu par pakalpojuma saņemšanu ar jauno nekustamā īpašuma īpašnieku, ja par īpašumā iepriekš saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem nav veikti norēķini. Tomēr arī attiecībā uz minētajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, pieļaujāmību sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam noslēgt līgumu ar jaunu lietotāju jāvērtē, ievērojot minēto sabiedrisko pakalpojumu saņemšanas īpatnības.

Elektroenerģijas un dabasgāzes piegāde konkrētiem lietotājiem (nekustamo īpašumu īpašniekiem) notiek, izmantojot gan pakalpojumu sniedzējam piederošās sadales slēdzmas (tādas), gan nekustamā īpašuma (šķū) iekšējos elektrošķūkus un gāzes apgādes sistēmas, kas pieder konkrētam īpašniekam vai īpašnieku kopumam. Atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem (elektroenerģijas un dabasgāzes sistēmu operatoriem) ir pienākums nodrošināt elektroenerģijas un dabasgāzes piegādi līdz sistēmas operatora piederības robežai, kas daudzdzīvokļu šķū parasti noteikta pie ievada dzīvojamajā šķū, bet viena dzīvokļa (individuālajām) šķū atkarīga no pieslēguma projekta un citiem tehniskiem kritērijiem. Nemoi vērā tehniskos un vēsturiskos aspektus, daudzdzīvokļu šķū iekšējie elektrošķūki un elektroenerģijas komercuzaikaites mēraparāti var būt izvietoti, gan šķū koplietošanas telpās, gan īpašnieku dzīvokļos. Savukārt šķū iekšējās dabasgāzes apgādes sistēmas un dabasgāzes patēriņa skaitītāji drošības un tehnisku apsvērumu dēļ neapvieno šķū koplietošanas telpās, bet izvietoti dzīvokļos vai viena dzīvokļa šķū īpašniekam piederotajās nekustamajās īpašumā.

Ievērojot iepriekš minētās tehniskās īpatnības, nepieciešamības gadījumā sistēmas operators bez nekustamā īpašuma īpašnieka piekrišanas var pārtraukt elektroenerģijas piegādi konkrētam lietotājam, neiekļūstot tajā piederotajās nekustamajās īpašumā un neietekmējot elektroenerģijas piegādi citiem lietotājiem. Savukārt, lai pārtrauktu dabasgāzes piegādi, sistēmas operatoram ir nepieciešams iekļūt lietotājam piederotajās nekustamajās īpašumā (dzīvokļi), ja dabasgāzes piegādes pārtraukšana uz piederības robežas ierobežotu iespējas saņemt dabasgāzi arī lietotājam, kuri noteiktā kārtībā un termiņos norēķinās par saņemto dabasgāzi. Individuālajās šķū dabasgāzes piederības robeža visbiežāk atrodas lietotājā īpašumā. Jāņem vērā, ka lietotāji, kuri neveic vai kavē norēķinus par saņemtajiem pakalpojumiem, parasti neieklāj savā īpašumā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju pārstāvjus, lai tie pārtrauktu pakalpojumu saņemšanu. Atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem, bez nekustamā īpašnieka piekrišanas sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja pārstāvjam ir tiesības iekļūt īpašumā tikai avārijas gadījumos.

Tādas saistību nepildīšanas gadījumā, atbilstoši parādnieka elektroenerģijas un pārtraukti elektroenerģijas piegādi, elektroenerģijas sadales sistēmas operatoram ir tehniskas iespējas novērst pārādu veidošanos par konkrētā nekustamajā īpašumā patērēto elektroenerģiju. Savukārt dabasgāzes sistēmas operatora iespējas pārtraukt dabasgāzes piegādi, ja nekustamā īpašuma īpašnieks nepilda saistības, ir būtiski ierobežotas, jo pārtraukt dabasgāzes piegādi sistēmas operators var tikai ar nekustamā īpašnieka piekrišanu, iekļūstot nekustamajā īpašumā. Tādas atšķirībā no elektroenerģijas piegādes, ja kontrolējot lietotāju (nekustamā īpašuma īpašnieka) norēķinus par saņemto dabasgāzi, sistēmas operators konstatē, ka norēķini par nekustamajā īpašumā saņemto dabasgāzi nav veikti, sistēmas operators objektīvu iemeslu dēļ tomēr nevar pārtraukt dabasgāzes piegādi parādniekam, ja īpašnieks neietalā īpašumā. Līdz ar to lietotājam ir iespēja uzturēt lietot dabasgāzi, nemaksājot par to un pakalpojumu sniedzēja nevar novērst pārādu palielināšanos par attiecīgajā nekustamajā īpašumā saņemto dabasgāzi. Jāatzina, ka saakarā ar elektroenerģijas un dabasgāzes fiziskajām īpašībām un atšķirīgo piegādes infrastruktūru, dabasgāzes piegādes pārtraukšanas un atjaunošanas izmaksas ir ievērojami lielākas kā elektroenerģijas piegādes pārtraukšanas un atjaunošanas izmaksas. Jāņem vērā, ka šīs izmaksas saistību nepildīšanas gadījumā ir jāsedz lietotājam, bet dabasgāzes apgādē tās dažkārt var pārņemt lietotāja pārāda apmērā.

No iepriekš minētā izriet, ka mainoties nekustamā īpašuma īpašniekam, praktiski nav iespējama situācija, kad par īpašumā patērēto elektroenerģiju izveidojies pārāds, jo sistēmas operatoram ar tiesiskiem un tehniskiem līdzekļiem ir iespēja novērst pārāda veidošanos. Ja pārāds tomēr izveidojies, tad tā apmērs ir salīdzinoši neliels un veidojies īsā periodā. Līdz ar to neapšņoti no termiņa, kādā elektroenerģijas piegādes pakalpojumu sniedzējam izdodas piedzīt pārādu, tas neietekmē pakalpojuma sniedzēja finansiālās iespējas un līdz ar to arī spēju nodrošināt citam lietotājam saņemti nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedrisko pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām. Savukārt dabasgāzes apgādē, ņemot vērā sistēmas operatora būtiski ierobežotās iespējas pārtraukt pakalpojuma sniegšanu un novērst pārādu veidošanos par piegādāto dabasgāzi, pārādu uzkrāšanās ne tikai ietekmē pakalpojumu sniedzēja finansiālās iespējas, bet var apgrūtināt pakalpojumu sniedzēja spēju nodrošināt citiem lietotājiem nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus dabasgāzes piegādi par ekonomiski pamatotām izmaksām atbilstošu tarifu (cenu).

Saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.pantā pirmo daļu sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam licences darbības zonā jānodrošina sabiedrisko pakalpojumu piee lietotāju un citu personu pamatota pieprasījuma, ja šis pakalpojumu sniedzēja finansiālās un objektu vai infrastruktūras tehniskās iespējas to pieļauj. Lai gan minētā norma paredz jebkurai personai tiesības vērsties pie pakalpojumu sniedzēja ar lūgumu nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu, šī norma tomēr acī personas pieprasījumu pamatot sabiedrisko pakalpojumu pieprasījumu, kas, savukārt, dod pakalpojumu sniedzējam tiesības atsaist pakalpojumu sniegšanu gadījumā, ja pieprasījums nav pamatots. Tāpat minētajā tiesību normā noteiktās tiesības pieprasīt un saņemt sabiedriskos pakalpojumus nav absolūtas, turklāt, tās ir jāvērtē kopā ar citām sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu regulējošām tiesību normām, tajā skaitā tiesību normām, kuru mērķis ir nodrošināt arī savlaicīgus un patērīgus atbilstošus norēķinus par saņemtajiem pakalpojumiem.

Lai nodrošinātu iespēju saņemti nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicinātu atbilstu regulējums nozarei, sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu jānodrošina ne tikai lietotāju tiesību un interešu aizsardzība, bet arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju tiesību un interešu ieviešana. Tāpat, vērtējot tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā, ir jāņem vērā visu lietotāju kopējās intereses, individuāla lietotāja intereses un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju intereses. Līdz ar to jāņem vērā ne tikai tiesību normas, kas vērstas uz lietotāju tiesību un interešu aizsardzību, bet arī apstākļi, kas potenciļljam lietotājam biju jāņem vērā pirms vērsties pie pakalpojumu sniedzēja ar sabiedrisko pakalpojumu pieprasījumu.

Komisija 2011.gada 1.februāra vēstulē Nr.1-2.21/309 jau sniedza PTAC informāciju par tiesisko regulējumu saistībā ar norēķiniem par saņemto dabasgāzi un Komisijas vadotnī saistībā ar AS „Latvijas Gāze” tiesībām pārtraukt vai neuzsākt dabasgāzes piegādi nekustamajam īpašumam par kurā saņemto dabasgāzi izveidojies pārdē. Komisija arī norādīja, ka pirms nekustamā īpašuma iegādes potenciālajam īpašniekam ir iespēja no pakalpojumu sniedzēja iegūt informāciju, kas saistīta ar norēķiniem par objektā saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Tātad, pievēršot pietiekamu rūpību, nekustamā īpašuma pircējam (patērētājam) ir iespējas novērtēt ne tikai nekustamā īpašuma ietrisisko stāvokli, novietojumu, oonu un citas nekustamā īpašuma īpašības, bet arī noskaidrot iespējas nekustamajā īpašumā saņemt sabiedriskos pakalpojumus.

Papildus minētajā vēstulē izteiktajiem argumentiem Komisija uzsver, ka norēķinu informācijas iegūšanai un izvērtēšanai īpašuma pircējam nav nepieciešamas nesamērīgas pūles vai īpašas zināšanas un iemaņas. Savukārt, ja īpašuma pircējs nav pietiekami izvērtējis visus ar īpašuma iegādi un izmantošanu saistītos aspektus vai īpašuma izdevīgās cenas dēļ apzināti iegādājies īpašumu par kurā saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, šāda īpašuma pircēja (patērētāja) tiesību īpašai aizsardzībai nav pamata un tā nav nepieciešama. Jāatzīmē, ka nodrošināt dabasgāzes piegādi īpašumiem par kurus saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, nereti pieprasa kredītiestādes un komersanti vai citas personas, kuru saimnieciskā darbība ir saistīta ar nekustamā īpašuma darījumiem vai nekustamā īpašuma īri. Komisijas ieskaņ, uzliedot AS „Latvijas Gāze” pienākumu noslēgt dabasgāzes piegādes līgumu ar gaidāmajā objekta jauno īpašnieku vai valdītāju, ja par īpašumā iepriekš saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, faktiski tiktu nodrošināta nekustamā īpašuma pārdevēja, tajā skaitā kredītiestāžu un nekustamo īpašumu attīstītāju vai būvnieku, interešu aizsardzība uz citu lietotāju un sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja rēķina. Vienlaikus jānorāda, ka šāda pierākuma uzliedšana neveicinās vai pat var pasliktināt norēķinus par saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem (īpaši dabasgāzi), jo potenciālajiem nekustamā īpašuma pārdevējiem mazināties motivācija veikt norēķinus par saņemto pakalpojumu, bet nekustamā īpašuma pircējiem, apzinoties valsts iestāžu atbalstu, robeis motivācijas jūtams pirkuma līguma noslēgšanas pieprasīti pārdevējam veikt norēķinus par īpašumā saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Līdz ar to sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju tiesiskās intereses – saņemt samaksu par saņemto pakalpojumu – tiktu būtiski ierobežotas. Šāds ierobežojums savukārt var ietekmēt ne tikai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju attīstību, bet arī lietotāju iespēju saņemt nepārrindotus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuri arī ir (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumu Nr.1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr.1048) 84.punktā minējumiessības lietotājs norēķinās ar sistēmas operatoru par kārtējo norēķinu periodu līdz nākamā norēķinu perioda divdesmitajam datumam. Atbilstoši Noteikumu Nr.1048 41.3 un 85.punktam, par dabasgāzes piegādes pārtraukšanu, ja lietotājs neveic norēķinus par saņemto dabasgāzi, lietotājs jābrīdina vismaz piecas dienas iepriekš. No minētajām normām secināms, ka mājnummiecības lietotājam ir tiesības veikt norēķinus divu mēnešu laikā pēc pakalpojuma saņemšanas. Šāda norēķinu kārtība lietotājam ir ievērojami labvēlīgāka par to, kādu tirgus ekonomikas attiecībās parasti piemēro patērētāju līgumos par preču pirkumiem vai pakalpojumiem, norēķinos starp dažādu sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, kā arī citos (nerregulētos) komercdarbības veidos. Turklāt AS „Latvijas Gāze” akceptēja norēķinu kārtība mājnummiecības lietotājam parādē maksājumus pēc izdzēsītā patēriņa, kas dod iespēju lietotājiem apkures periodā (ziemas mēnešos) maksāt mazāk nekā faktiski patēriets, izdzēsinoi maksājumus pārējos gada mēnešos, kad dabasgāzes patēriņš ir mazāks.

Iepriekš aprakstītās sabiedrisko pakalpojumu īpašības, atšķirīgā lietotāju struktūra, noteiktā norēķinu kārtība, kā arī infrastruktūras īpašības, kas ierobežo sistēmas operatora iespējas pārtraukt dabasgāzes piegādi, ja par īpašumā saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, apliecinā to, ka sabiedrisko pakalpojumu sniegšana dabasgāzes apgādē būtiski atšķiras no

ētiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem. Līdz ar to likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.pantā pirmajā daļā noteiktā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja pienākums nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu pēc lietotāju un citu personu pamatota pieprasījuma un pieļaujāmību noslēgt līgumu par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu ar jaunu lietotāju, jāvērtē atbilstoši atšķirībām sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā, samērojot visu lietotāju kopējās intereses, individuāla lietotāja intereses un pakalpojumu sniedzēja intereses un izvērtējot faktiskos apstākļus, kādos izteikts sabiedriskā pakalpojuma pieprasījums. Protējā gadījumā likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1.pantā noteiktos mērķos dabasgāzes piegāde nodrošināt nebūs iespējama.

3. Kā patērētāja parāds par saņemtu dabasgāzi var ietekmēt citu dabasgāzes lietotāju iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskus – dabasgāzes – pakalpojumus (kā tas izriet no Sabiedrības mājās lapā sniegtās informācijas, patērētājiem tiek realizēta apmēram 9% dabasgāze).

Saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 20.pantu tarifi nosakāmi tādā apmērā, lai lietotāju izdarītie tarifu maksājumi segtu ekonomiski pamatotas sabiedrisko pakalpojumu izmaksas un nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu rentabilitāti. Sabiedrisko pakalpojumu tarifi dabasgāzes piegāde tiek noteikti saskaņā ar Dabasgāzes sadales pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku un Dabasgāzes tirdzniecības tarifu aprēķināšanas metodiku (turpmāk – Metodikas), kas apstiprinātas ar Komisijas 2008.gada 27.februāra lēmumiem Nr.57 un Nr.58. Ņemot vērā to, ka sabiedriskā pakalpojuma izmaksas atkarīgas no dabasgāzes patēriņa apjoma, lai lietotāju izdarītie tarifu maksājumi segtu ekonomiski pamatotas sabiedrisko pakalpojumu izmaksas un nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu rentabilitāti, diferencētos tarifus dabasgāzes lietotājiem nosaka, iedalot lietotājus 8 patēriņa apjoma grupās atkarībā no lietotāja objektā patērētās dabasgāzes apjoma gadā. Fizisko personu (patērētāju) objekti parasti atbilst 1. un 2.patēriņa grupai t.i. attiecīgi līdz 0,5 tūkst.n.m³ gadā un no 0,5 līdz 25 tūkst.n.m³ gadā.

Dabasgāzes sadales pakalpojumu diferencētos tarifus un maksu par tirdzniecības pakalpojumu attiecīgai patēriņa grupai aprēķina, dalot katras grupas īpašējās tirdzniecības pakalpojuma izmaksas ar attiecīgās grupas gadā kopējo patēriņu, un izsaka Latviešu n.m³. Ņemot vērā šādu izmaksu iedalījumu, ar neapvaidīgu maksājumu veikšanu, parādu piedziņu un parādu norakstīšanu saistītas izmaksas būtu attiecināmas tikai uz to patērētāju grupu, kurā šādas izmaksas izveidojušas. Līdz ar to nav tiesiska pamata izskatīt iespēju segt izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes piegādi vienai lietotāju grupai, no lēpēmumiem (peļņas), kas iegūti sniedzot pakalpojumu citām patērētāju grupām, jo tas būtu pretrunā ar tarifu noteikšanas principiem, kas paredzēti likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1. un 20.pantā.

Lai gan mājatniecības lietotājiem (patērētājiem) tiek piegādāti aptuveni 9% no kopējā dabasgāzes apjoma, saskaņā ar AS „Latvijas Gāze” iesniegto informāciju, lietotāju ar dabasgāzes patēriņu līdz 25 tūkst.n.m³ gadā bezcerīgo un šaubīgo parādu apmārs uz 2011.gada 1.jūliju ir 5,46 milj. Ls, kas ir vairāk kā 75% no kopējā AS „Latvijas Gāze” šaubīgo debitoru parāda. Komisijas ieskatā, ja AS „Latvijas Gāze” ar nesavlaicīgu maksājumu veikšanu, parādu piedziņu un parādu norakstīšanu saistītas izmaksas vēlētos iekļaut attiecīgās patēriņa grupas dabasgāzes sadales un tirdzniecības pakalpojumu tarifos, tas atstātu nozīmīgu iespaidu uz aprēķināto tarifu lielumu. Ņemot vērā to, ka atbilstoši Metodikām, dabasgāzes tirdzniecības cena ir mainīga un atbilst faktiskajām dabasgāzes iepirkuma izmaksām, tad par šaubīgo parādu uzkrājumu daļu būtu jāpalielina dabasgāzes tirdzniecības pakalpojumu tarifi. Pēc aptuveniem aprēķiniem dabasgāzes tirdzniecības pakalpojumu tarifi varētu palielināties par 30% pirmajā gadā un 10% nākamos gadus (1.grupai) un 550% pirmajā gadā un 180% nākamos gadus (2.grupai). Līdz ar to pie epākā esošajām dabasgāzes cenām, dabasgāzes diferencēto tirdzniecības gala tarifu pieaugums minētajām lietotāju grupām varētu būt aptuveni 2,5% un 4%, bet pirmajā gadā attiecīgi 7% un 11%.

Atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1. un 20.pantam, pakalpojumu tarifiem jābūtiski ekonomiski pamatoti izmaksām. Savukārt situācija, kad patērētājiem, kuri maksājumus varētu samazināt, papildus būtu jāpamaksā ar citu lietotāju parādiem saistītas izmaksas, nevar uzskatīt par ekonomiski pamatotu. Ja Komisija, izvērtējot lietderības apsvērumus, iepriekš minēto iespējamo tarifu pieaugumu atzina par nepamatotu, gāzes apgādes komersantam būtu problēmātiski segt visas ar attiecīgo lietotāju grupas apgādi saistītās izmaksas. Līdz ar to šāds lēmums būtu ekonomiski nepamatots. Savukārt, ja Komisija šādu tarifu pieaugumu atzina par pamatotu, šāda rīcība būtu pretrunā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 3.pantā noteiktajiem taisnīguma, neitralitātes, vienlīdzības un proporcionalitātes principiem. Turklāt parādnieku radīto izmaksu attiecinātana uz disciplinētiem maksātājiem radītu motivāciju daļai lietotāju atteikties no dabasgāzes un izvēlēties izdevīgākas alternatīvas, kas savukārt palielinātu dabasgāzes apgādes tīklu uzturēšanas izmaksas uz katru piegādātās gāzes vienību, vēl vairāk sadārdzinoši dabasgāzes piegādes pakalpojumu.

Vienlaikus jāatzīmē, ka AS „Latvijas Gāze” pašlaik piemērotā norēķinu kārtība pēc izšķirtnā patēriņa samazina AS „Latvijas Gāze” izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes patēriņu uzskaiti un norēķinu administrēšanu un līdz ar to ļauj samazināt dabasgāzes tarifus. Uzskaitot pienākumu AS „Latvijas Gāze” noslēgt līgumu par dabasgāzes piegādi īpašumiem par kuros saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, šo norēķinu kārtību iespējams būtu jāmaina, paredzot norēķinu pēc faktiskā dabasgāzes patēriņa. Līdz ar to, pirmkārt, palielinātos ar dabasgāzes patēriņu uzskaiti un norēķinu administrēšanu saistītās AS „Latvijas Gāze” izmaksas, kas būtu jāiekļauj dabasgāzes piegādes tarifā un līdz ar to jāsedz visiem mājtasimniekiem lietotājiem. Otrkārt, AS „Latvijas Gāze” varētu atteikties no pašreizējās prakses - nepilntrauki dabasgāzes piegādi apkures sezonā, ja norēķini par faktiski saņemto dabasgāzi pilnā apmērā nav veikti. Līdz ar to norēķinu kārtības izmaiņas būtiski ietekmētu lietotājus, kuri apkures sezonā katru mēnesi nospēj norēķināties par faktiski saņemto dabasgāzi, bet aukstajiem ar izšķirtnā patēriņu spēj to izdarīt turpmākajos mēnešos.

Vērtējot iespējamās valsts pārvaldes iestāžu lēmumus saistībā ar pienākumu uzlikt AS „Latvijas Gāze”, būtu jāņem vērā, ka Stokholmas Starptautiskā arbitražas tiesa 2003.gadā pieņēma Latvijas valstij nelabvēlīgu lēmumu, kurā atzina, ka, veicot gāzes oonu regulēšanu, Latvijas valsts ir radījusi zaudējumus AS „Latvijas Gāze”. Līdz ar to Latvijas valstij būtu jāsedz AS „Latvijas Gāze” radītie zaudējumi dabasgāzes patērētāju vietā. Ņemot vērā to, ka dabasgāzes tarifiem nav ietvertas izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes lietotāju parādu segšanu no AS „Latvijas Gāze” gūtajiem ienākumiem, lietotāju parādi samazinātu AS „Latvijas Gāze” plānotos ienākumus (peļņas daļu), kā arī daļu no ienākumiem būtu jānovirza uzdevumiem veidošanai, kas, iespējams, liegtu iespēju AS „Latvijas Gāze” nodrošināt atbilstošu pakalpojumu rentabilitāti kā to paredz likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 20.pants.

Saistībā ar iespējamajām sekām, ja AS „Latvijas Gāze” tiktu uzlikti pienākums noslēgt līgumu par dabasgāzes piegādi īpašumiem par kuros saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, jāņem vērā, ka, nesamērojot dzīvokļu īpašnieku un īpašuma apsaimniekotāju intereses, līdzīgu infrastruktūras īpašību dēļ, sakarā ar ierobežotajām iespējām pārtraukt siltumenerģijas piegādi, patērētāju parādi par siltumenerģiju ir samērojami jau aptuveni 40 milj. Ls un ik gadu turpina pieaugt, bet situācijas risinājums nav rasts. Komisijas ieskatā, nebūtu pieļaujams, lai šāda situācija iestātos arī dabasgāzes apgādē.

Kā minēts iepriekš, nesamērīga lietotāju (patērētāju) interešu aizsardzība apstābjot, kad lietotāji (patērētāji), pievēršot pietiekamu rīcību, spēj nodrošināt to saviem spēkiem, samazinās motivāciju jebkuram patērētājam veikt savlaicīgus maksājumus par saņemtajiem pakalpojumiem un veicinās parādu pieaugumu. Savukārt maksājumu kavēšanu rada nepieciešamību gāzes apgādes komersantam piesaistīt papildus apgrozāmās līdzekļus, kas saistīts ar papildus izmaksām. Arī parādu piedziņa un parādu nokasīšana rada papildu

izmaksas, kas kavē savlaicīgu līdzekļu pieejamību regulāro gāzes apgādes iekārtu apkalpošanas un remontu darbu veikšanai, samazinot apgādes drošību.

4. *Kādus Sabiedrības piedāvātajai dabasgāzei alternatīvus pakalpojumus patērētājam ir iespējams saņemt, ja Sabiedrība atsaka patērētājam līguma par dabasgāzes piegādi slēgšanu.*

Dabasgāzi majsaimniecībās iespējams izmantot gan ēdiena gatavošanai un ūdens sildīšanai (gāzes plītis un ūdens sildītājos), gan telpu apkurei (apkures sistēmās). Lai gan dabasgāzes piegāde ir sabiedriskais pakalpojums, dabasgāze ir kurināmais Enerģētikas likuma izpratnē. Līdz ar to saistībā ar alternatīvām dabasgāzes piegādei nebūtu jāvērtē tikai iespēja patērētājam saņemt tieši alternatīvu sabiedrisko pakalpojumu, bet iespēja aizvietot dabasgāzi ar citu kurināmo.

Neatkarīgi no nekustamā īpašuma veida (dzīvoklis, daudzdzīvokļu ēka vai individuālā ēka) ēdiena gatavošanai un ūdens sildīšanai dabasgāzi iespējams aizvietot ar sašķidrināto naftas gāzi vai elektroenerģiju. Turklāt, lai aizvietotu dabasgāzi ar sašķidrināto naftas gāzi minētajiem lietošanas mērķiem, patērētājam parasti nav nepieciešama patēriņa iekārtu nomaiņa vai būtiski ieguldījumi iekārtu pielāgošanai jaunajam kurināmā veidam. Patērētājiem, kuri dabasgāzi izmanto apkurei (parasti individuālajās ēkās), dabasgāzi iespējams aizvietot ar sašķidrināto naftas gāzi, biomasu (malku, šķeldu, granulām, kūdru), cieto fosilo kurināmo (akmeņogles, brūnogles), šķidro kurināmo (mazuts, u.c.), kā arī elektroenerģiju (tajā skaitā siltumsūkņi). Atkarībā no nekustamā īpašuma atrašanās vietas, nekustamo īpašumu iespējams pieslēgt arī centralizētās siltumapgādes sistēmai.

No iepriekš minētā secināms, ka pastāv vairāki kurināmā veidi, ar kuriem, atkarībā no izmantošanas mērķa, iespējams aizvietot dabasgāzi. Lielākajā daļā gadījumu patērētājam nav jāizvēlas alternatīvs sabiedriskais pakalpojums, jo nepieciešamo kurināmo iespējams iegādāties brīvajā tirgū par patērētājam pieņemamāko cenu un nosacījumiem. Līdz ar to patērētājam ir iespēja plānot gan nepieciešamo kurināmā daudzumu, gan līdzekļus, kas nepieciešami tā iegādei. Izvēloties dabasgāzei alternatīvus kurināma veidus, patērētājs nav atkarīgs no sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja finansiālajām iespējām nodrošināt pakalpojumu (dabasgāzes piegādi), bet patērētāja iespējamā rīcība neietekmē citu lietotāju tiesības saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām.

Vienlaikus jāatzīmē, ka Komisijas rīcībā nav informācijas par to, ka AS „Latvijas Gāze” būtu atteikusies noslēgt līgumu par pakalpojuma sniegšanu ar jauno nekustamā īpašuma īpašnieku, ja par īpašumā iepriekš saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini. Lai neradītu risku iespējai nodrošināt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta ceturtajai daļai, AS „Latvijas Gāze” piedāvā jaunajam nekustamā īpašuma īpašniekam vienoties par to, ka pakalpojuma pieprasītājs sedz ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas uzsākšanu saistītos papildu izdevumus, kas konkrētajā gadījumā ir norēķins par īpašumā iepriekš saņemto dabasgāzi. Turklāt minētos izdevumus pakalpojumu pieprasītājam būs iespēja atgūt, kad tie tiks piedzīti no iepriekšējā nekustamā īpašuma īpašnieka. Līdz ar to AS „Latvijas Gāze” piedāvātais risinājums piedāvā izvēles iespēju pakalpojumu pieprasītājam un neietekmē citu lietotāju iespēju saņemt sabiedrisko pakalpojumu, kura tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī pakalpojuma sniedzēja atbilstību.

Izvērtējot lietas materiālus, PTAC secina:

[1] No Civillikuma 1427.panta tiesiskā regulējuma izriet, ka puses var brīvi izlemt slēgt vai neslēgt līgumu. Civillikuma 1437. un 1440.panti nosaka, ka gribai saistīties ir jābūt patiesai, bez maldības, viltus vai spaidiem.

Vērtējot attiecīgās normas kopsakarā ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu un patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem, PTAC secina, ka Civillikumā noteiktā līguma slēgšanas brīvība nav absolūta, bet ir ierobežota. Arī juridiskajā literatūrā ir pausts viedoklis, ka privāttiesiskajās attiecībās nepastāv pilnīga līgumu brīvība: „[...] Līgumu brīvība ir plaši apcerēta, parasti gan izceļot tikai divu pušu attiecības, mazāk tiek uzsvērti un vērtēti faktori, kas tieši vai ar publiskās varas palīdzību ietekmē un pat ierobežo pušu brīvību. [...] Atšķirībā no teorētiskajā un mācību literatūrā rakstītā katrs komersants savā praktiskajā darbībā kā ābece patiesību redz to, ka, līgstot par preces cenu, ir jāņem vērā arī PVN, attiecīgos gadījumos arī akcīzes vai dabas resursu nodoklis un nedrīkst ignorēt valsts, tagad arī ES, noteiktās higiēnas, drošības, veterinārās u.tml. prasības.

Ar to līgumu brīvības ierobežojumi nebeidzas. Ne katrs tiesību subjekts var slēgt jebkuru līgumu. [...]

Nav pilnīgas brīvības pusēm, kas vēlas slēgt līgumu par valsts vai pašvaldības iepirkumu. [...]

Ir arī tādi subjekti, kuri nedrīkst atteikties slēgt līgumu, ja otra puse to piedāvā. Tie ir elektroenerģijas, siltumapgādes, pasta u.c. uzņēmumi, kuri apkalpo iedzīvotājus. Tātad brīvība, tāpat kā daudz kas cits, ir relatīva.[...]”¹

PTAC norāda, ka Sabiedrības kā sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja līguma slēgšanas brīvību ierobežo likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmā daļa, paredzot, ka *sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam licences darbības zonā jānodrošina sabiedriskie pakalpojumi pēc lietotāju un citu personu pamatota pieprasījuma, ja šā pakalpojumu sniedzēja finansiālās un objektu vai infrastruktūras tehniskās iespējas to pieļauj*. Respektīvi, attiecīgā norma imperatīvi nosaka, ka Sabiedrība nedrīkst atteikties slēgt līgumu par dabasgāzes piegādi, ja ir saņēmusi personas pamatotu pieprasījumu un ja Sabiedrības finansiālās un objektu vai infrastruktūras tehniskās iespējas to pieļauj.

[2] Saskaņā ar NKAL 1.panta pirmās daļas 2.punktu *komercprakse ir darbība (uzvedība, apgalvojums, komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam*. NKAL 1.panta otrās daļas 1.punkts nosaka, ka *komercprakses īstenotājs ir ražotājs, pakalpojuma sniedzējs vai pārdevējs, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros īsteno komercpraksi, kā arī jebkura persona, kas rīkojas ražotāja, pakalpojuma sniedzēja vai pārdevēja vārdā vai uzdevumā*.

Ņemot vērā minēto, PTAC norāda, ka Sabiedrības darbība/bezdarbība, kas ir tieši saistīta ar Sabiedrības patērētājiem piedāvātā produkta – dabasgāze – pārdošanu, tostarp, atteikšanās uzsākt/atsākt dabasgāzes piegādi sakarā ar to, ka pastāv parādsaistības par uz konkrētiem gazificētajiem objektiem piegādātu dabasgāzi, ir uzskatāmas par komercpraksi NKAL izpratnē; savukārt Sabiedrība kā konkrēto darbību veicējs – par komercprakses īstenotāju.

NKAL 4.panta pirmā daļa nosaka, ka *negodīga komercprakse ir aizliegta*, un saskaņā ar minētā otrās daļas 3.punktu, *komercprakse ir negodīga, ja tā ir agresīva*. NKAL 12.panta pirmā daļa nosaka, ka *komercpraksi uzskata par agresīvu, ja, ņemot vērā visas tās īpatnības un visus apstākļus, var secināt, ka tā faktiski ietver neatlaidīgas darbības, piespiešanu, tostarp fiziska spēka vai nesamērīgas ietekmes izmantošanu, negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt vidusmēra patērētāja izvēles*

¹ Torgāns K., Saistību tiesības I daļa Mācību grāmata, Tiesu namu aģentūra, 2006, Rīga, 38.-39.lpp.

vai rīcības brīvību attiecībā uz precī vai pakalpojumu un rezultātā patērētājs pieņem vai var pieņemt tādu lēmumu par līguma slēgšanu, kādu citādāk nebūtu pieņēmis. Saskaņā ar NKAL 12.panta trešās daļas 1. un 3.punktu, lai noteiktu, vai komercpraksē ir izmantotas neatlaidīgas darbības, piespiešana vai nesamērīga ietekme, ņem vērā: notikuma laiku, vietu, raksturu vai ilgumu; to, vai komercprakses īstenotājs nolūkā ietekmēt patērētāja lēmumu par līguma slēgšanu nav apzināti izmantojis konkrētu nelaimi vai tik nopietnus apstākļus, kas mazina patērētāja spriestspēju.

PTAC norāda, ka komercpraksi (kā arī tās ietvaros sniegto informāciju) PTAC vērtē no vidusmēra patērētāju/konkrētas patērētāju grupas vidusmēra pārstāvja uztveres viedokļa, ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr.2006/2004 (turpmāk – Direktīva), kura ir maksimālās harmonizācijas direktīva un kuras normas ir iekļautas NKAL, un Eiropas Savienības tiesas (turpmāk – EST) praksē norādītos vidusmēra patērētāja kritērijus – patērētājs, kurš ir pietiekoši ziņošs un labi informēts, kā arī pietiekoši vērīgs un piesardzīgs (skat. Direktīvas preambulas 18.punkts; EST C-112/99, 52.paragrāfs; C-44/01, 55.paragrāfs; C-356/04, 78.paragrāfs; C-381/05, 23.paragrāfs).

Tāpat arī PTAC norāda, ka saskaņā ar NKAL 7.panta otrās daļas 1. un 2.punktu *par patērētāja pieņemtu lēmumu slēgt līgumu jebkurā gadījumā uzskatāms patērētāja lēmums: iegādāties precī vai saņemt pakalpojumu, vai atturēties no šādas rīcības; kādā veidā un ar kādiem noteikumiem iegādāties precī vai saņemt pakalpojumu.* No konkrētā panta izriet, ka, vērtējot komercprakses atbilstību normatīvo aktu prasībām, nav obligāts nosacījums, ka patērētājam līgums ir jānoslēdz. Respektīvi, pietiek vien, ja komercprakses ietekmē patērētājs pieņem lēmumu iegādāties precī vai saņemt pakalpojumu vai atturēties no šādas rīcības, jo tikai pēc konkrēta lēmuma pieņemšanas patērētājs rīkojas, piemēram, piekrīt nomaksāt iepriekšējā nekustamā īpašuma īpašnieka parādsaistības, lai varētu noslēgt līgumu par dabasgāzes piegādi, un konkrētā patērētāja rīcība jau ir atzīstama par komercprakses sekām, kuru ietvaros tiek ietekmēta arī patērētāja ekonomiskā rīcība.

Minētais PTAC viedoklis izriet arī no Direktīvā noteiktā: saskaņā ar Direktīvas preambulas 11.punktu, *ar šo direktīvu ir sasniedzama augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzība, nosakot vienotu vispārēju aizliegumu tādai negodīgai komercprakseī, kas kropļo patērētāju saimniecisko rīcību.* Direktīvas 2.panta e) punkts nosaka, ka, „*būtiski kropļot patērētāja saimniecisko rīcību*” nozīmē izmantot komercpraksi, lai būtiski mazinātu patērētāja spējas pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu, tādējādi liekot patērētājam pieņemt tādus lēmumus par darījuma veikšanu, kādus viņš citādi nebūtu pieņēmis. Saskaņā ar Direktīvas 2.panta k) punktu „*lēmums veikt darījumu*” ir **jebkurš** patērētāja pieņemts lēmums par to, vai, kā un pēc kādiem noteikumiem veikt pirkumu, vai veikt pilnus vai daļējus maksājumus, paturēt produktu vai no tā atbrīvoties, vai attiecībā uz to izmantot līgumtiesības, neatkarīgi no tā, vai patērētājs nolemj rīkoties vai no rīcības atturēties.

Tāpat arī saskaņā ar Direktīvas preambulas 7.punktu *šī direktīva attiecas uz komercpraksi, kas ir tieši saistīta ar to, kā ietekmēt patērētāju lēmumu veikt ar produktiem saistītus darījumus.* Direktīvas preambulas 13.punkts paredz, ka „*lai sasniegtu Kopienas mērķus, likvidējot šķēršļus iekšējā tirgus darbībai, dalībvalstīs spēkā esošās atšķirīgās vispārējās klauzulas un tiesību principi jāaizstāj ar jaunām*

klauzulām un principiēm. Tādēļ ar šo direktīvu nosaka vienotu kopēju, vispārēju aizliegumu, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, kas kropļo patērētāju saimniecisko rīcību. Lai stiprinātu patērētāju uzticību, vispārējais aizliegums būtu vienādi jāattiecinā uz negodīgu komercpraksi, ko veic vai nu ārpus jebkādam tirgotāju un patērētāju līgumsaistībām, vai pēc līguma noslēgšanas un tā izpildes laikā.” Direktīvas preambulas 16.punkts nosaka, ka *noteikumiem par agresīvu komercpraksi būtu jāattiecas uz praksi, kas būtiski mazina patērētāju izvēles brīvību.* Tādējādi PTAC norāda, ka NKAL normas ir attiecināmas arī uz darbībām, kuras Sabiedrība realizē, lai panāktu sev labvēlīga patērētāja lēmuma par līguma slēgšanu un citas personas parāda saistību segšanu pieņemšanu, pirms patērētājs ir noslēdzis konkrētu (arī rakstveida) darījumu un uzņēmies noteiktas (arī finansiālas) saistības.

Iepriekš minētais Direktīvas interpretācijas pareizums izriet arī no Eiropas Komisijas publicētajām Negodīgas komercprakses direktīvas vadlīnijām (skatīt, http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/Guidance_UCP_Directive_en.pdf vai http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/Guidance_UCP_Directive_lv.pdf).

[3] PTAC kontekstā ar saņemtajām patērētāju sūdzībām sniedz šādu viedokli:

Dabasgāzes un citu sabiedrisko pakalpojumu piegādi reglamentējošie normatīvie akti, kā arī Civillikumā ietvertais regulējums paredz, ka saistība rodas konkrētai personai, nevis īpašumam. Civillikuma 1519.pants paredz, ka *„no līguma izrietošās tiesības un saistības, ciktāl tās nav tīri personiskas, pāriet uz līdzēju mantiniekiem un tiesību pēcniekiem, ja vien likumā nav paredzēts noteikts izņēmums.*

Bez šā gadījuma, trešām personām neizriet no līguma vispār ne tiesības, ne saistības, ja vien līdzēji nav viņu vietnieki (1515. – 1518.p.). Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka *„tiesības un saistības (pienākumi) ietilpst mantojuma masā un var pāriet mantošanas ceļā. Tiesību pēcnieki parādās juridisku personu likvidācijas vai reorganizācijas gadījumā, kā arī legāta un uzlikuma dēļ. [...]*

Panta 2.daļa satur saistību tiesību pamatprincipu: darījuma dalībnieki iegūst tiesības un uzņemas pienākumus katrs tikai sev”². Tāpat arī Ministru kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumu Nr.1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi) 69.punkts nosaka, ka gadījumā, ***ja lietotājs dabasgāzes iekārtu vai aparatūru ir nodevis citai personai un par to nav informējis sistēmas operatoru, lietotājs ir atbildīgs par saņemtās dabasgāzes samaksu līdz dienai, kad noslēgts līgums ar jauno lietotāju.***

Ņemot vērā minēto, kā arī Civillikumā un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošajos normatīvajos aktos ietvertos noteikumus par līgumu slēgšanu, līdzējiem, līguma izpildījumu un atbildību, secināms, ka dabasgāzes piegādes tiesību subjekts, kuram ar normatīvo aktu ir noteikts līguma slēgšanas/noslēgšanas brīvības ierobežojums, nav tiesiska pamata prasīt Īpašniekiem segt citas personas parādu par patērēto dabasgāzi. Līdz ar to PTAC ieskatā dabasgāzes piegādes tiesību subjekta rīcībā, atsakoties slēgt līgumu ar Īpašniekiem par dabasgāzes piegādi **tikai** tāpēc, ka attiecīgais tiesību subjekts nav saņēmis samaksu par uz attiecīgo īpašumu to iepriekšējiem īpašniekiem piegādātu dabasgāzi, pirmšķietami būtu saskatāmas NKAL 12.panta pirmajā daļā noteiktās agresīvās komercprakses pazīmes (Īpašnieku piespiešana (kas izpaužas kā draudi veikt pretlikumīgas darbības – bez tiesiska pamata neievērot līgumu slēgšanas brīvības ierobežojumu) segt citas personas parādu, lai saņemtu dabasgāzes pakalpojumu).

² LR Civillikuma komentāri, Saistību tiesības (1401.-2400). Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā, 2000, 84.lpp.

[4] Vērtējot Sabiedrības īstenoto komercpraksi, PTAC ņem vērā Sabiedrības argumentus līguma par dabasgāzes piegādi Īpašnieku nekustamajos īpašumos neslēgšanai, jo, kā jau iepriekš norādīts, likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmā daļa paredz, ka Sabiedrība drīkst atteikties slēgt līgumu par dabasgāzes piegādi tikai tad, ja Sabiedrība nav saņēmusi pamatotu personas pieprasījumu un ja Sabiedrības finansiālās un objektu vai infrastruktūras tehniskās iespējas to nepieļauj. Attiecīgā izvērtējuma ietvaros PTAC saskaņā ar NKAL 14.panta otro daļu pamatojas uz SPRK, kas saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 32.panta pirmo daļu ir ārpustiesas instance, kas *izskata strīdus starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju un lietotāju vai starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem par to tiesībām un pienākumiem, kas izriet no šā likuma vai regulējamās nozares speciālajiem normatīvajiem aktiem*, sniegto viedokli, tajā skaitā to viedokli, kurš ir sniegts, kompetences ietvaros ārpustiesas strīdu risināšanas kārtībā izskatot patērētāju iesniegumus par Sabiedrības īstenotās komercprakses atbilstību sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem, jo īpaši atbilstību likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmajai daļai. Tāpat arī PTAC ņem vērā SPRK (iestādes (atvasinātas publisko tiesību juridiskas personas), *kas darbojas neatkarīgi un patstāvīgi, izpildot šajā likumā noteiktās funkcijas, pieņem lēmumus un izdod administratīvos aktus, lai aizstāvētu lietotāju intereses un veicinātu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju attīstību saskaņā ar taisnīguma, atklātības, neitralitātes, vienlīdzības un proporcionālītātes principiem*³) sniegto viedokli par likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmās daļas interpretāciju, lietojot Administratīvā procesa likuma 17.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto teleoloģisko interpretācijas metodi, proti, noskaidrojot attiecīgās normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz.

Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1.pants nosaka, ka *šā likuma mērķis ir nodrošināt iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs, nosakot sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas kārtību un tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā*. Saskaņā ar Sabiedrības un SPRK sniegto viedokli, nosakot Sabiedrībai beznosacījuma pienākumu nodrošināt dabasgāzes piegādi visos gazificētajos objektos, tostarp tajos, par kuros iepriekš saņemto dabasgāzi nav veikti norēķini, ņemot vērā Sabiedrības kā specifiska pakalpojuma sniedzēja būtiski ierobežotās iespējas pārtraukt pakalpojuma sniegšanu un novērst parādu veidošanos par piegādāto dabasgāzi un ņemot vērā parādu uzkrāšanās ietekmi uz Sabiedrības finansiālajām iespējām un pakalpojumu tarifiem, tiktu būtiski apdraudēta/apgrūtināta Sabiedrības spēja nodrošināt visiem lietotājiem nepārtrauktu, drošu un kvalitatīvu dabasgāzes piegādi par ekonomiski pamatotām izmaksām atbilstošu tarifu (cenu), kā arī pastāvošā norēķinu kārtība, kas vērtējama kā patērētājam labvēlīga (piemēram, izlīdzinātā maksājuma gadījumā patērētājiem tiek dota iespēja apkures periodā maksāt mazāk nekā faktiski patērēts, izlīdzinot maksājumu pārējos gada mēnešos, kad dabasgāzes patēriņš ir mazāks).

No PTAC rīcībā esošās informācijas izriet, ka SPRK ārpustiesas strīdu risināšanas kārtībā ir izvērtējusi vairāku Īpašnieku iesniegumus, tostarp iesniegumus, kurus SPRK ir saņēmusi pārsūtītus no PTAC, un, izskatot iesniegumus un izšķirot

³ Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 5.pants

strīdus, SPRK savas kompetences ietvaros ir secinājusi, ka Sabiedrībai *nav tiesiska pienākuma atjaunot dabasgāzes piegādi un noslēgt līgumu par dabasgāzes piegādi gazificētajam objektam ar citu personu pirms nav nokārtotas parādsaistības par iepriekš gazificētajā objektā patērēto dabasgāzi*. PTAC rīcībā nav pierādījumu (piemēram, informācijas par tiesu spriedumiem, no kuriem izrietētu SPRK viedokļa nepamatotība), ka Sabiedrība, atsakoties slēgt līgumu par dabasgāzes piegādi ar Īpašniekiem, rīkojas pretēji sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem, tostarp, neievēro likuma „Par sabiedriskos pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmajā daļā noteikto līguma slēgšanas/neslēgšanas izvēles brīvības ierobežojumu. Līdz ar to, ņemot vērā, ka PTAC nav kompetents lemt par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju darbības atbilstību sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, PTAC nav tiesiska pamata apšaubīt SPRK sniegto viedokli par Sabiedrības argumentu par līguma par dabasgāzes piegādi Īpašnieku nekustamajos īpašumos noslēgšanas atteikšanos atbilstību likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmajai daļai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, PTAC nav guvis pierādījumus tam, ka Sabiedrība, īstenojot konkrēto komercpraksi, pārkāptu NKAL 4.panta pirmajā daļā noteikto negodīgas komercprakses aizliegumu. Tāpēc **PTAC**, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktu, faktu trūkumu dēļ **nolemj izbeigt administratīvo lietu par Sabiedrības īstenojās komercprakses**, atsakoties uzsākt/atsākt dabasgāzes piegādi sakarā ar to, ka pastāv parādsaistības par uz konkrētiem gazificētajiem objektiem piegādātu dabasgāzi, **atbilstību, nekonstatējot pārkāpumu**.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(...)

IZRAKSTS PAREIZS